

УНИВЕРЗИТЕТ У НОВОМ САДУ
ФИЛОЗОФСКИ ФАКУЛТЕТ
Нови Сад, 16. јуна 2017.

ИЗВЕШТАЈ О ОЦЕНИ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ
ПОЕТСКА ТОПОНИМИЈА ШЕЈМУСА ХИНИЈА
КАНДИДАТА
СТЕФАНА ПАЈОВИЋА

I ПОДАЦИ О КОМИСИЈИ
<p>1. Датум и орган који је именовео комисију</p> <p>21. април 2017; Наставно-научно веће Филозофског факултета у Новом Саду</p>
<p>2. Састав комисије са назнаком имена и презимена сваког члана, звања, назива уже научне области за коју је изабран у звање, датума избора у звање и назив факултета, установе у којој је члан комисије запослен:</p> <ol style="list-style-type: none">
1. Тихомир Брајовић, редовни професор (2010), ужа научна област Јужнословенска књижевност, Филолошки факултет, Универзитет у Београду (председник комисије);
2. Соња Веселиновић, доцент (2016), ужа научна област Компаративна књижевност с теоријом књижевности, Универзитет у Новом Саду (члан);
3. Зоран Пауновић, редовни професор (2016), ужа научна област Енглеска и америчка књижевност, Универзитет у Новом Саду (ментор).

II ПОДАЦИ О КАНДИДАТУ

1. Име, име једног родитеља, презиме:

Стефан (Павле) Пајовић

2. Датум рођења, општина, држава:

5. јул 1989, Чачак, Србија

3. Назив факултета, назив студијског програма дипломских академских студија – мастер и стечени стручни назив

Филозофски факултет у Новом Саду, мастер академске студије, англистика, мастер-филолог
- англиста

4. Година уписа на докторске студије и назив студијског програма докторских студија

2013, Језик и књижевност (књижевни модул)

5. Назив факултета, назив магистарске тезе, научна област и датум одбране:

-

III НАСЛОВ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ: *Поетска топонимија Шејмуса Хинија*

IV ПРЕГЛЕД ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ:

Навести кратак садржај са знаком броја страна, поглавља, слика, шема, графикона и сл.

Докторска дисертација *Поетска топонимија Шејмуса Хинија*, кандидата Стефана Пајовића, садржи 253 куцане стране. Подељена је на следећа поглавља: 1. Увод (стр.); 2. Хронотоп места у књижевности (24-72); 3. Хронотопними поезије Шејмаса Хинија (73-109); 4. Закључак (110-142); 5. Прилог 1: Регистар топонима из поезије Шејмаса Хинија (143-170); 6. Прилог 2: Картографски приказ топонима из поезије Шејмаса Хинија (171-188). Рад садржи и педантно сачињен и прецизно категорисан списак коришћене литературе (213-233)

V ВРЕДНОВАЊЕ ПОЈЕДИНИХ ДЕЛОВА ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ:

У својој иновативно замишљеној, структурно и методолошки узорно осмишљеној докторској дисертацији, кандидат Стефан Пајовић на самом почетку поставља чврсте и јасне основе свог читања поезије ирског нобеловца Шејмаса Хинија. То читање полази од хипотезе по којој су време и простор у коме је писао Хини пресудно утицали на песника да у своје стихове унесе свакодневицу са којом се, за разлику од својих наоружаних сународника, разрачунавао онако како је најбоље знао. Хинијева борба са свим оним што је тиштило њега и ирски народ у другој половини двадесетог света, истиче кандидат, јесте био обрачун са стварним непријатељем који је морао бити претворен у стих да би се напослетку могао одагнати. Песник при томе није тежио модификовању стварности, већ њеном верном преношењу у свет књижевности.

Након уводних промишљања, следи теоријски одељак у коме се разматра однос књижевности и стварности, пре свега кроз теорију могућих књижевних светова. Од поглавља 2.3.3.1. теоријски део оснажен је конкретним примерима из поезије Шејмуса Хинија. Кандидат аргументовано истиче да су Хинијеве песме писане као реакција на чулни свет који га окружује, а чији значајан сегмент чине верска превирања која су у другој половини двадесетог века била ирска свакодневица. Хини, према томе, одговорно и на свој начин реагује на све што га окружује и кроз поезију *одговара* на ту и такву стварност. Његов циљ није измишљање књижевних светова, нити стварање имена места; насупротив томе, он настоји да постојећа места што веродостојније пренесе из света стварности у поезију. Кандидат запажа да се овакав песнички поступак донекле коси са теоријом могућих светова коју је изложио Лубомир Долежел (поглавље 2.2.1.), па у даљем току дисертације настоји да усклади књижевну теорију и Хинијеве песме у којима се помињу називи места. При томе, треба истаћи, настоји да у највећој могућој мери уважи критичке и преводилачке радове научника и књижевника са наших простора. Тако ова дисертација једним својим делом представља хронотоп *per se*, чија је локација настанка и те како битна, због често истицаних сличности између та два народа. Исидора Секулић, на пример, истиче како Срби и Ирци на сличан начин појме стварност, а кандидат проницљиво уочава да би се овакво запажање српске списатељице могло применити на ирски осећај за место (Поглавље 3.1.)

Код Хинија су, запажа даље кандидат, већ у насловима одређених збирки песама присутни називи места. Поред тога, једна од Хинијевих најпознатији збирки, *Север*, указује на страну света и правац из кога су у Ирску стигли Викинзи, што јесте главна тема већине песама садржаних у њој. Острво Стејш недвосмислено упућује на истоимено острво на Лох Дергу у Донеголу где је Хини током средњошколских дана често ишао на ходочашће. Претпоследња збирка, *Окружна и кружна*, представља назив две најпознатије линије метроа у Лондону: Окружна линија иде са истока на запад Лондона, док Кружна линија вози око центра града. У називу ове Хинијеве збирке, примећује кандидат, најбоље се оцртава неопходна људска потреба за именовањем места. Песник је наслов своје збирке сажео у три речи, јер је него пре њега именовао те две линије, као и сва стајалишта на њима. Свако кретање у простору изискује постојање јасних репера према којима би се путник могао равнати и јасно утврдити своју локацију. Према томе, топоними, укључујући ту и микропониме, јесу људски начин „освајања“

простора његовим именовањем, односно, топоними јесу антрополошки појмови нераскидиво повезани са људским деловањем. Кандидат се у свом раду није бавио унутрашњом структуром топонима као антрополошких места, дакле није истраживао унутрашњу структуру топонима коју чини *простор* који они садрже. Примера ради, када пише о Богсајду, градској четврти у Дерију (Поглавље 3.1.2.1.), кандидат тај топоним посматра у односу на дешавања у околини (просторно) или у односу на догађаје предметног раздобље (временски), а све у оквиру песничког захвата примарне литературе. С обзиром на неке критичке студије које се опходе према простору као области психе, попут Раселове студије *Региони Шејмуса Хинија*, ваља напоменути да Стефан Пајовић простор посматра искључиво у наведеном књижевно-географском контексту теорије могућих светова. У контексту таквих разматрања, кандидат истиче да у средишту његовог интересовања није наставак вековне расправе о томе да ли је књижевно стварање пуки мимезис, како су то тврдили Платон и Аристотел, већ настојање да се усредреди на продукт процеса настанка књижевног дела, односно на створени свет, без дубљег залажења у проблематику његове генезе.

На таквим основама, кандидат у дисертацији доказује две основне тезе. У погледу теоријске поставке, он аргументовано тврди да топоними могу у оквиру теорије могућих светова постојати као ентитети *повезани* са стварним светом и да је такав случај у поезији Шејмуса Хинија. Из тога произлази и тврдња да се имена места у његовим песмама у потпуности ослањају на стварност, до те мере да могу представљати присуство стварног света у књижевном свету, што теоријски намеравамо поткрепити увођењем књижевног термина *хронотопонима*, који представља проширење Бахтиновог термина хронотопа.

С друге стране, у анализи појединачних песама, основна тврдња кандидата јесте да је песничка метафора песама које садрже топониме заснована управо на хронотопонимима и без њиховог постојања не би била одржива. Ову тврдњу Стефан Пајовић доказује на целокупном песничком опусу Шејмуса Хинија, детаљном и прецизном анализом свих песама у којима се помињу имена места. Та анализа је у свим случајевима двојака и састоји се од проматрања датог топонима унутар смислене целине песме, али и ванкњижевног контекста употребе тог имена места. Други слој анализе заснива се на проматрању делотворности метафоре уколико би се уклонио предочени топоним, односно уколико би свеза са стварним светом била прекинута. При оваквој анализи, у већини случајева срећемо се са топонимима који су настали према местима која заиста постоје, попут Даблина, Магерафелта, Финске, Београда итд. У одређеном броју случајева (Поглавље 2.3.3.5.) књижевна имена места неће имати пандане у стварности, јер означавају нестварна места, попут Раја, Пакла, река Хада итд. У осталим случајевима и даље постоји изворно место, али оно се не налази у опипљивој стварности, већ у стварности списа и усмених легенди у којима су ови светови настали или се сазнање о њима чува.

VI СПИСАК НАУЧНИХ И СТРУЧНИХ РАДОВА КОЈИ СУ ОБЈАВЉЕНИ ИЛИ ПРИХВАЋЕНИ ЗА ОБЈАВЉИВАЊЕ НА ОСНОВУ РЕЗУЛТАТА ИСТРАЖИВАЊА У ОКВИРУ РАДА НА ДОКТОРСКОЈ ДИСЕРТАЦИЈИ

1. Баланс биографије аутора и књижевне вредности опуса са становишта рецепијента. *Хуманизација универзитета: тематски зборник радова*. Филозофски факултет Ниш (2013), стр.613-624.
2. Ivo Andrić's Response to Walt Whitman. *Walt Whitman Quarterly Review* 33.1 (2015): 51-60.
3. Мапирање проблема: Слика Југославије у песми Знани свет Шејмуса Хинија. *Савремена проучавања језика и књижевности: година 6, књига 2*. Филолошко-уметнички факултет Крагујевац. (2015): 449-455.
4. The Transformation of a Minor Event into Major Poem: Longfellow's 'Paul Revere's Ride'. *Facta Universitatis: Series Linguistics and Literature* 11. 1 (2013): 67-73.
5. У сенци *Влати траве*: прозно стваралаштво Волта Витмана. *Савремена проучавања језика и књижевности: година 6, књига 2*, ФИЛУМ Крагујевац (2015): 449-455.

VII ЗАКЉУЧЦИ ОДНОСНО РЕЗУЛТАТИ ИСТРАЖИВАЊА

Након разматрања преко две стотине имена места присутних у целокупном песничком опусу Шејмуса Хинија, кандидат је доказао исправност тезе коју је поставио у првом делу дисертације. Утврђена је веза књижевних топонима и топонима стварног света према којима су формиран. Ову снажну везу кандидат је означио термином хронотопоним и тај термин, односно везу коју он означава, применио је на анализу свих топонима у Хинијевим песмама. Анализом сваког од тих топонима понаособ, кандидат је доказао да они *јесу* хронотопоними у смислу у којем је овај књижевнотеоријски термин скован и дефинисан у Поглављу 2. Истом анализом утврђено је и то да су овакви хронотопоними од пресудног значаја за значење песама у којима се налазе и да би свака од тих песама изгубила на вредности уколико би била лишена имена места с којима их песник повезује.

Поред потврђивања обе основне тезе које је кандидат изнео у Уводу и на којима је утемељено истраживање, дошло се и до низа других закључака. Тако се, на пример, стваралаштво Шејмуса Хинија може грубо поделити на песме у којима се помињу имена места и оне у којима се не помињу имена места. При том, песме у којима се не наводе поименице топоними нису нужно лишене просторног и временског оквира већ једноставно не користе географију стварног места како би пренеле своју поруку. Хронотопоним у њиховом случају није *релевантан*, што је свесно начињен песников избор. У песмама у којима Хини бира да поименице наведе имена места широм света, он то чини служећи се хронотопонимима како родне Ирске, тако и именима места широм света, попут далеког Јапана.

Као главни закључак поглавља посвећених Ирској (од 3.1.1. до 3.1.5.)

намеће се чињеница да су ти топоними повезани са песниковим искуством. Ово је нарочито тачно у случају имена места Дерија која су великом броју примера директно везана за детињство као временски период из прошлости, што је интегрални део хронотопонима. Сагледани заједно, контексти у којима се топоними помињу верно прате биографију песника.

Резултат анализе хронотопонима Енглеске указује на особне које су великим делом условљене географијом и историјом. Прва земља у коју путник уђе након што напусти Ирску је Енглеска, што јесте мотив који се среће код Хинија, оличен у разним врстама прелаза и путовања. Историјски посматрано, чешће су Енглези и Шкоти били ти који су задирали у ирско копно, што је код домородачког становништва створило одређену врсту анимозитета према Енглеској, што је такође одлика хронотопонима: сукоби и исконска природа нетрпељивости. Енглески језик може, с друге стране, представљати прозор у свет, па тако Хини велича плејаду енглеских песника чије га је наслеђе задужило и на чију се традицију и сам наставља. У Поглављу 3.2.1. показано је како, иако су неретко зарађене стране, Ирска и Енглеска могу бити и те како сличне. У коју код земљу да песник путује, он налази поређења са родном Ирском и ту заједничку нит најчешће представља хронотопонимом, попут скандинавских мочвара и ирског тресета, као и мочварних тела као симбола верског насиља које данас траје. Поређења су на први поглед анахрона, али ипак садржана у хронотопонимима који се протежу како кроз простор, тако и кроз време. Након северних предела Европе, Хини своје метафоре шири ка остатку континента. Француска је земља кроз коју се пролази и која носи снажан верски призив, док је Шпанија виђена као одредиште верских поклоника на својим некадашњим путовањима чији се значај и утицај осећају и данас. У данашњој Италији у којој је на одмору, он види италијанска места онаквим каква су била у далекој прошлости, за време Римског царства. Поводом Хинијеве референце на Дантеа, у дисертацији је размотрена и локација Пакла као нестварног места, о чијим је рекама Хини у више наврата писао. Друга битна земља античког света јесте Грчка, коју песник посећује као туриста, и све његове метафоре започињу у стварном свету, док посећује одређени локалитет или док посматра неко хеленско уметничко дело. Да је богата ризница грчких имена места заправо каталог хронотопонима, најбоље сведоче поређења са ирским именима места и случностима, која не би била могућа да се топоними не посматрају у својој временско-просторној свеукупности.

Поред Грчке, важну групу хронотопонима чине они који су посвећени словенским земљама, попут Пољске, простора Балкана и Русије. Ирски песник се дуго интересовао за пољску поезију због блиске сарадње са Чеславом Милошем и другим пољским песницима и преводиоцима. Стога хронотопоними ове балтичке државе јесу везани за биографију пољског нобеловца и не одступају од ње. Хини посвећује Југославији само једну песму, али како се њена имена места поклапају са простором настанка ове тезе, песми *Знани свет* је посвећена додатна пажња аутора дисертације. У песми се смењују личности, називи места и различити језици, јер Хини кроз *сећање* на посету Струги покушава да изгради метафору читаве Југославије, као и да укратко пронађе разлоге њеног крвавог распада. Хронотопоними су важан сегмент овог настојања, али песма је пре свега посвећена занимљивим личностима које песник упознаје у стварности. Напоследку, руска

имена места осликавају Хинијево живо интересовање за руску књижевност и руске књижевнике попут Антона Чехова. Готово све песме су повезане са сећањима на одређене појединце с којима се Хини мање или више дружио, али чији је опис нераскидиво повезао с простором са кога потичу, до те мере да је осетио потребу да наведе конкретна имена места.

Једна од група хронотопонима превасходно базираних на искуству, јесу имена места у Северној Америци, односно Сједињеним Америчким Државама и Канади. Хинијева академска каријера била је нераскидиво повезана са универзитетима у Калифорнији, што је уочљиво у његовој поезији која заснива виђење разних топонима на емпирији. Било да се песник вози аутобусом као у песми „Преласци“, похвали разглас у крошњама дрвећа у кампусу као у песми „Крошња“ или угледа пољопривредну машину поред пута као у песми „У Ајови“, он увек своје хронотопониме твори сходно сопственом искуству. Оваква генеза, каже кандидат, не треба да чуди, пошто је за једнога Ирца са села Нови свет заиста нов, те спознајући га путем чула, он истовремено гради слику о њему која се преноси у његове стихове и припадајуће топониме.

Када су посреди места која никада није посетио, попут Јапана, песникова представа не одступа превише од колективног сећања човечанства. Хини се присећа атомске бомбе бачене на Хирошиму, али као и у претходним песмама, истиче родну земљу свог пријатеља, коју путем хране пореди са Ирском. Када су два највећа светска океана у питању, онда песник наново прибегава сећању и искуству, али и очекивањима која је имао од сусрета са калифорнијском обалом у песми „Присећајући се Малибуа“. Оваквим поступком песник открива да се хронотопониму може приступити као колективном појму, што и јесте у самој сржи именованања било којег места: жеља да сви људи користе исти топоним како би се лакше споразумели.

У потпуности је, дакле, остварен примарни циљ истраживања, односно, дат је значајан допринос теорији фиктивних светова доказивањем присутности елемената стварности које писац свесно уноси у свет фикције и онтолошких услова за њихово обитавање. Истраживањем је створен увелико нов теоријски оквира за тумачење књижевности, формиран на емпиријском примеру поезије Шејмуса Хинија. Докторска дисертација Стефана Пајовића нуди ново читање дела ирског нобеловца и представља вредан прилог изучавању његовог живота и дела, пре свега у домену песништва његовог завичаја. Иако је теза формирана и доказивана у оквиру књижевнотеоријске науке с примерима из поезије, њена потенцијална примена је свакако шира. Импликације које произлазе из њеног теоријског дела могу служити научницима многобројних хуманистичких дисциплина који се баве сродним истраживањима сложеног међусобног односа фикције и стварности.

VIII ОЦЕНА НАЧИНА ПРИКАЗА И ТУМАЧЕЊА РЕЗУЛТАТА ИСТРАЖИВАЊА

Велики број свежих и релевантних закључака свог опсежног истраживања, спроведеног с истинском посвећеношћу али и чврстом научном утемељеношћу,

кандидат Стефан Пајовић је методолошки прецизно, прегледним и јасним стилем изложио у својој докторској дисертацији под насловом *Поетска топонимија Шејмуса Хинија*.

IX КОНАЧНА ОЦЕНА ДОКТОРСKE ДИСЕРТАЦИЈЕ:

Докторска дисертација *Поетска топонимија Шејмуса Хинија*, кандидата Стефана Пајовића, написана је потпуно у складу с образложењем наведеним у пријави теме. Дисертација садржи све битне формално-техничке елементе. Допринос ове дисертације науци огледа се не само у новом, оригиналном и луцидном увиду у дела од којих је сачињен основни корпус истраживања, већ и у значајном креативном доприносу савременом теоријском и критичком тумачењу поезије.

X ПРЕДЛОГ:

На основу укупне оцене дисертације, комисија предлаже да се докторска дисертација *Поетска топонимија Шејмуса Хинија* прихвати, а кандидату Стефану Пајовићу одобри излазак на усмену одбрану дисертације.

У Новом Саду, 16. јуна 2017. године

ПОТПИСИ ЧЛАНОВА КОМИСИЈЕ

1. Тихомир Брајовић, редовни професор (2010), ужа научна област Јужнословенска књижевност, Филолошки факултет, Универзитет у Београду (председник комисије);
2. Соња Веселиновић, доцент (2016), ужа научна област Компаративна књижевност с теоријом књижевности, Универзитет у Новом Саду (члан);
3. Зоран Пауновић, редовни професор (2016), ужа научна област Енглеска и америчка књижевност, Универзитет у Новом Саду (ментор).

